

KRONIKA LAVINSKEGA ODSEKA PRI GRS POSTAJI JESENICE DO LETA 1995

Človeka že od nekdaj privlači vse, kar je skrivnostno in težko dosegljivo, takšne so tudi naše gore. Gore vzgajajo. Kdor se ne da vzgojiti, ta se pogubi sam ali ga kruto in neusmiljeno uničijo gore same! Ena od mnogih nevarnosti so snežni plazovi, ki so vzeli nešteto življenj.

Vemo, da so bili plazovi že v času rimskega imperija (200 let pr. n. št.) silno pogubni. Kartazan Hanibal je zbral večje število upornih sužnjev in se s sloni prebijal preko Pirenejev in Apeninskih Alp proti Rimu. Na pohodu v Alpah je zaradi snežnih plazov in ledu izgubil več vojakov kot v sami bitki pred Rimom.

Naslednja, prav tako vojna snežna katastrofa je bila evidentirana pod imenom Črni četrtek. Zgodila se je 11. februarja 1916 leta na južnem Tirolskem med 1. svetovno vojno. Pri medsebojnem obstreljevanju se je sprožil snežni plaz in zasul preko 11.000 vojakov na obeh straneh.

Prva zabeležena lavinska nesreča v Sloveniji se je pripetila 3. marca 1852 pod Rateškimi Poncami. Snežna gmota je pokopala troje mladih življenj iz Rateč. V objemu smrti so ostali Janez Kavalar, Janez Petrič in Peter Benet. Za temi prvimi znanimi so se zvrstili še sodnik Holst pod severno steno Triglava, dr. Alojz Schmit pod Kurico v zg. Krmi, Ivana Stein pod Ponco. Smrt v gorah nikoli in nikjer ni izbirala svojih žrtev. Leta 1908 je zmrznil v Hudi ravni pod Vršičem takrat najslavnejši trentarski vodnik Andrej Komac.

Težke preizkušnje so gorski reševalci prestajali tudi v času I. svetovne vojne, ko je bilo treba reševati iz zametov številne vojake in ujetnike. Večja lavinska nesreča se je zgodila februarja 1916. Izpod Slemenca in Kamnitnice se je sprožil ogromen snežni plaz in zasul večje število vojakov in ruskih vojnih ujetnikov.

Lavinska nesreča večjih razsežnosti se je pripetila tudi 28. marca 1937 v Lomu nad Tržičem. Med smučarsko tekmo se je izpod Storžiča sprožil snežni plaz in pri tem vzel devet mladih življenj.

Ideja za šolanje, t.j. iskanje zasutih in pogrešanih oseb, se je po naključju rodila v Švici leta 1938, ko je ogromen plaz zasul sedemnajst dijakov. Pri iskanju je sodelovalo mnogo ljudi, med njimi tudi reševalec - lovec s svojim psičkom, ki je med iskanjem začel kopati v sneg. Gospodar je postal pozoren, pričel kopati prav tam in izkopal še živega ponesrečenca. Soudeleženec reševanja,

kinolog Ferdinand Schmutz iz Berna, se je poslej resno zavzel za vzgojo lavinskih psov. Leta 1944 je uvedla šolanje lavinskih psov nemška armada v St. Jochanu na Tirolskem.

Prve izkušnje in ideje za šolanje lavinskih psov sta pri nas predstavila Marjan Perko in Dušan Škrlep, katera sta se udeležila lavinskega tečaja leta 1950 v Patschen Hoffenu nad Innsbruckom. Ideji za vzgojo lavinskih psov je prisluhnila tudi GRS pri PZS. Oktobra leta 1951 je bil sklican ustanovni občni zbor; vabil je vse, ki bi želeli sodelovati. Sklicatelj je bil Uroš Župančič, član GRS. Z Jesenic so bili prisotni še Hrovat, Bernard, Koblar, More in Medja, iz Tržiča Marjan Perko, kot zastopnik policije tedanji učitelj za šolanje policijskih psov Janez Klemenčič ter še nekaj članov GRS z drugih postaj.

Lavinski odsek takrat še ni bil vključen v GRS - pogoj za vodnika lavinskega psa je bila obojestranska psihofizična vzdržljivost za daljše pohode, znanje iz prve pomoči, obvladovanje tehnike varovanja in improvizacije transporta ponesrečenca. Prvi tečaj je bil organiziran v Tamarju leta 1952, udeležilo pa se ga je trinajst kandidatov s svojimi varovanci. Od Jeseničanov so se tečaja udeležili Hrovat, Ažman in Krajnar.

Junija leta 1954 je bil na seji Komisije za GRS sprejet sklep, da postanejo vodniki polnopravni člani GRS, s pogojem, da opravijo pripravniški staž, preizkus znanja prve pomoči in tehnik iskanja ter reševanja zasutih izpod plazov s psi in sondami.

Prva uspešna reševalna akcija z lavinskimi psi je potekala 25. 02. 1957 na Korošici. Kložasti plaz je zasul tri planince. Dva sta se izpod plazu rešila sama, tretjega pa po celodnevnem iskanju nista našla. Zaradi tega je prihitel na pomoč takrat edini odsek lavinskih psov z Jesenic. Na pomoč sta takoj odšla Ignac Hrovat s psom Črtom in Franc Krajnar z Lesijem. Pomoč je bila žal prepozna, čeprav je v dobri uri Hrovatov pes našel Mitjo Pehanija. S to akcijo je obstoj vodnikov lavinskih psov postal povsem upravičen.

Od 5. do 12. marca 1957 je bil organiziran tečaj vodnikov lavinskih psov v Tamarju. Udeležilo se ga je štirinajst vodnikov s psi. Od Jeseničanov so se tečaja udeležili Hrovat, Ažman in Krajnar ter trije pripravniki, Ramuš, Rakovec in Jakelj.

Januarja leta 1958 sta se Hrovat in Krajnar udeležila tečaja za vodnike lavinskih psov v švicarskem Andermattu. Še istega leta je izšla prva slovenska brošura o vzgoji in šolanju lavinksega psa. Za naše potrebe sta jo priredila Franc Krajnar in Ignac Hrovat. Brošura je doživela, razen nekaj

primerkov, tragedijo, saj je celotna naklada pogorela na Parmovi v Ljubljani, sedežu PZS.

Marca leta 1959 je snežni plaz na Kamniškem sedlu zasul Saša Kamenjeva. Po večkratnem iskanju so ga našli šele poleti istega leta. V akciji so sodelovali Ignac Hrovat, Cveto Jakelj, Silvo Branc in neki vodnik iz Ljubljane.

V letu 1959 sem prevzel vodstvo lavinskega odseka pri Podkomisiji za plazove pri GRS. Tedanji načelnik GRS Slovenije dr. Miha Potočnik je na eni izmed sej predlagal, naj oblikujemo Pravilnik za vodnike lavinskih psov. Pripravil sem ga s pomočjo starejših vodnikov, t.j. Ignaca Hrovata, Mihe Habjana in Janeza Ramuša ter ga predložil komisiji za GRS, kjer so ga potrdili.

Leta 1961, med 2. in 6. januarjem, je na Krvavcu snežni plaz zasul tri dijake. Dva sta se rešila sama, tretjega, enajstletnega Janeza Brodnika pa nista našla. Na pomoč sta klicala uslužbenke žičnice in GRS. Poleg večjega števila reševalcev smo v akciji sodelovali z lavinskimi psi Ignac Hrovat, Janez Ramuš, Silvo Branc in Cveto Jakelj. Zaradi velike nevarnosti proženja plazov smo akcijo uspešno zaključili šele tretji dan.

29. novembra leta 1962 se je skupina enajstih dijakov iz Sarajeva odpravila na Bjelašnico. Pod vrhom jih je proti večeru zajel snežni metež in vihar, vsled megle so izgubili orientacijo ter preživeli noč na prostem pri -40 °C. Proti jutru so se razkropili in taval po južnem pobočju. Preživeli so le štirje, katere so našli kmetje iz vasi Mišiči. Po devetdnevnem neuspešnem iskanju zasutih so poklicali lavinski odsek GRS. V akcijo so se odpravili Ignac Hrovat, Ciril Cencelj in Cveto Jakelj s svojimi psi. Preostale zasute so našli v pičlih dveh urah.

Že čez nekaj dni, to je 13. decembra 1962, je na Zelenici nad Ljubeljem snežni plaz zasul vojaško patroljo. Izpod plazov so potegnili dva mrtva vojaka. Poleg reševalcev iz Tržiča, Kranja in Ljubljane so sodelovali tudi jeseniški reševalci ter vodniki lavinskih psov Ignac Hrovat, Ciril Cencelj in Cveto Jakelj.

Leta 1963 sva bila na podlagi vabila švicarske GRS z Ignacem Hrovatom izbrana, da se udeleživa tečaja v Engelbergu. Seznanila sva se z njihovim načinom iskanja ponesrečenih v plazov ter pridobila njihove izkušnje. Na tečaju so prikazali tudi način reševanja s helikopterjem, s čimer se močno poveča možnost rešitve ponesrečenca zaradi hitre dostopnosti in kratkega časa posredovanja.

Na vabilo GRS iz Švice sem bil od 3. do 10. januarja 1964 vnovič na njihovem

tečaju za inštruktorje vodnikov lavinskih psov na Jungfraujochu. Na tem tečaju in pozneje na južnem Tirolskem sem pridobil mnogo izkušenj za vodenje tečajev pri nas.

Po tem obdobju smo imeli tudi pri nas zadosti izkušenj. Sodelovali smo z gorskimi reševalnimi službami v Avstriji (Fagnat), vzhodni Tirolski, južni Tirolski in Italiji. Seznanili smo se z avstrijskim štirifaznim sistemom ABC šolanja lavinskih psov. Brošuro je leta 1968 v slovenščino prevedel Pavle Šegula. Namen GRS naj bi bil, da bi dobri vodniki pokrivali vsa ogrožena področja Slovenije, kar se je postopoma začelo uresničevati. Žal pa je tudi velik osip vodnikov - povprečno sodelujejo le pet do šest let. Nad deset let jih je mnogo manj, zelo redki pa ostanejo aktivni nad dvajset let.

Marca leta 1968 je kložasti plaz na Slemenu pod Mojstrovko zasul skupino planincev. Izpod plazu smo kljub takojšnji intervenciji izkopali štiri mrtve, in sicer Janeza Robiča in Rafka Zupana iz Martuljka ter Andreja in Gajška Noča s Koroške Bele. V akciji smo sodelovali vodniki lavinskih psov Ignac Hrovat, Borut Razingar in Cveto Jakelj.

13. februarja leta 1974 - Prokletije v Črni Gori. Snežni plaz je zasul dva alpinista s Koroške. V akcijo sta bila poslana vodnika lavinskih psov Borut Razingar s psico Sidro in Anton Novak z Lonom. Prvega ponesrečenca sta našla takoj, drugega pa naslednji dan. Noč sta prebivakirala na prostem v iglaju.

Januarja leta 1978 je pršni plaz pod Triglavsko steno pod Pragom zasul alpinista Marka Šurca. Zaradi zgolj približne lokacije nesreče smo ga večkrat iskali reševalci z Jesenic, Zgornjesavske doline in Bohinja. Zasutega, razen nekaterih njegovih predmetov, to je nahrbtnik, cepin in še nekaj podrobnosti, zaradi debeline plazu (preko 50 metrov) nismo našli vse do poletja.

Maj, 1980, Kaprun v Avstriji. Mladinski smučarski klub iz Ljubljane je tam priredil smučarski tečaj za dekleta, stara od deset do dvanajst let. Zaradi svežega snega in goste megle sta se deklici Patricija Fatur in Barbara Terček iz Ljubljane oddaljili od skupine. Za pogrešani deklici je izvedel oče drugih deklet iz te skupine, takrat tudi pripravnik vodnikov lavinskih psov, Marko Škerjanc. Zaprošil me je, naj se mu pridružim pri iskanju pogrešanih deklet. Ko sva prispela v Kaprun, so Patricijo našli že prvi dan, Barbaro pa smo iskali še dva dni. Žal sta bili obe mrtvi, ker sta padli preko nezavarovanega previsa.

Januar, 1981. Snežni plaz na Zelenici je zasul pet dijakov in dva profesorja

(Milana Stružnika in Iskra Povšeta iz Kranja). Akcija je trajala pet dni. Nekaj smo jih našli z lavinskimi psi, preostale s sondami. Z Jesenic so v akciji sodelovali vodniki Razingar, Ramuš, Novak, Jakelj, Cencelj, Rezar in še nekateri drugi.

24. decembra 1995 je plaz zasul vrhunskega alpinista Staneta Belaka - Šraufa in njegovo soplezalko. Akcijo so morali zaradi nevarnosti pred plazovi večkrat prekiniti. Našli so ju šele v mesecu marcu 1996 nad Slemenom v Mojstrovki.

Vodniki lavinskih psov sodelujejo skoraj v vseh iskalnih akcijah za pogrešanimi v gozdovih in planinah - uspeh je le delen.

Pripis: Kroniko nesreč sem povzel po zapiskih, poročilih in zapisnikih. Če sem kaj spregledal, prosim, da se pripišejo in dodajo ostale nesreče po letu 1995.

Na Jesenicah, 24. 01. 2004

Cveto Jakelj

Ogromen plaz pod Prisojnikom 2001, *foto: Anja Peternelj*